

**Міністерство науки і освіти України
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Чернігівський національний технологічний університет
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди**

ПЕДАГОГІКА ЗДОРОВ'Я

**Збірник наукових праць
ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції
27-28 вересня 2019 року**

Чернігів-2019

Голова оргкомітету – Шкарлет Сергій Миколайович, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Чернігівського національного технологічного університету

Співголова оргкомітету – Прокопенко Іван Федорович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Заступник голови оргкомітету – Маргасова Вікторія Геннадіївна, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, проректор з наукової роботи Чернігівського національного технологічного університету

Заступник голови оргкомітету – Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Відповідальний секретар, координатор конференції – Зайцев Володимир Олексійович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізичної реабілітації Чернігівського національного технологічного університету

Члени оргкомітету:

Бережна Таміла Іванівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»;

Бондар Віталій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, заслужений працівник народної освіти України, професор кафедри спеціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Гончаренко Марія Степанівна, доктор біологічних наук, професор, професор кафедри валеології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, голова Всеукраїнської громадської організації «Асоціація валеологів України»;

Завалевський Юрій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, в.о. директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України;

Остапенко Людмила Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету;

Левицька Надія Сергіївна, кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету соціальних технологій, оздоровлення та реабілітації Чернігівського національного технологічного університету

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Чернігівського національного технологічного університету,
протокол № 8 від 02.10.2019 року*

П 24 **Педагогіка здоров'я:** збірник наукових праць ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогіка здоров'я» (м. Чернігів, 27-28 вересня 2019 р.). – Чернігів, 2019. – 392 с.

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню результатів психолого-педагогічних досліджень щодо збереження та формування здоров'я дітей, учнівської та студентської молоді. Розглянуті теоретико-методологічні основи педагогіки здоров'я; сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища; роль фізичного виховання у збереженні здоров'я; психолого-педагогічні основи профілактики шкідливих звичок та соціально-небезпечних захворювань; здоров'язбережувальні освітні технології; актуальні проблеми корекційної педагогіки та сучасних інклюзивних процесів у загальноосвітніх навчальних закладах.

Шукатка О.В. Формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах	232
Щербак Н.І., Мулявіна Є.В. Визначення стану опорно-рухового апарату учнів загальноосвітньої школи	234
Щербак І.М., Кічка Д.В. Шляхи формування репродуктивного здоров'я молоді	236
Щербак І.М., Сєкіна Н.Д., Смілянська О.О. Організаційно-педагогічні здоров'язбережувальні технології на уроках китайської мови	239
Щербак І.М., Шевченко А.С., Грєєва Г.Ю. Стрес та його вплив на організм людини	243
Saturdayska H., Panchyshyn N., Petrashyk Y., Terenda N., Romanjuk L., Lytvynova O., Romanjuk N., Smirnova V., Slobodian N., Lishtaba L. Sustainable development principles and their implementation into the education process of public health masters	246
Shcherbak I.M., Perlova S.D., Kopylova D.A., Koval K.O. Influence of the healthy way of life on efficiency in studies	247

РОЗДІЛ II. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Балим О.А., Телих О.А., Балим В.Г. Корекційно-реабілітаційна робота по забезпеченню соціалізації та зміцненню здоров'я дитини з порушенням інтелекту	250
Батраченко Д.В. Особливості розвитку сюжетно-рольової гри у дітей із ЗНМ	254
Бережна В.С. Вплив ігрової діяльності дітей із ТПМНА міжособистісну взаємодію як основний чинник розвитку дитини дошкільного віку	257
Бондар В.І., Золотоверх В.В. Освітня інтеграція дітей з особливостями інтелектуального розвитку: пошуки і перспективи	259
Бондаренко А.О. Особливості навчання дітей дошкільного віку розповіді за серією сюжетних картинок	263
Бондаренко Ю.А. Корекційний вплив музичної діяльності на розвиток особистості дошкільника зі зниженим зором	266
Бровченко А.К., Шаповалова В.О., Шаповалов В.В. Підгрунття та проблеми медико-психологічного та юридичного супроводу в інклюзивній освіті	268
Білик К.В. Сучасні аспекти особливостей розвитку та сюжетно-рольової гри у дітей із загальним недорозвиненням мовлення	273
Голуб Н.М., Перлова В.В. Підготовка майбутніх педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	275
Звєрєва С.М. Фонематичні процеси як основа формування звуковимови	278
Іонова О.М., Партола В.В. Інклюзивна освіта молодших школярів: антропософсько-орієнтований підхід	281
Казачінер О.С. Розвиток інклюзивної компетентності вчителів мов і літератури у системі післядипломної освіти	285
Калашникова О.О. Формування фонематичних процесів у дітей дошкільного віку	288
Коваленко В.Є. Взаємодія шкільного та позашкільного освітнього середовища в інклюзивному навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями	290
Лавренко Ю.К. Особливості діалогічного мовлення дітей дошкільного віку	293
Петрищева К.В., Шах М.О. Логоказка як метод розвитку артикуляційної моторики у дошкільників із загальним недорозвитком мовлення	295
Прокопенко І.Ф., Рябченко О.Л., Бойчук Ю.Д., Мірошниченко О.М. Професор Іван Панасович Соколянський: харківський період життя і діяльності	298

4. Чевелева Н.А. Приёмы развития фонематического восприятия у дошкольников с нарушениями речи // Дефектология. - 1986. - № 5. С. 87-89.

5. Чиркина Т.В. Звуковая сторона речи детей // Дошкольное воспитание. – 1981. - № 6. 68-70.

Коваленко В.Є.

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

ВЗАЄМОДІЯ ШКІЛЬНОГО ТА ПОЗАШКІЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ІНКЛЮЗИВНОМУ НАВЧАННІ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Сьогодні в системі освіти України активно впроваджується інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами, яке є демократичним та високогуманним за своєю метою. В. Сухомлинський наголошував на тому, що не може існувати виховання особистості поза колективом, як не може бути колективу без особистостей. Діти з незворотними інтелектуальними порушеннями не повинні бути покинуті самі на себе, а розвиватися у таких же умовах, що й діти з нормальним розвитком [3].

Водночас, цілком погоджуючись з думкою В. Бондаря, зазначимо, що механічне переведення дітей з інтелектуальними порушеннями зі спеціальної школи до закладу загальної середньої освіти без необхідного нормативно-правового, навчально-методичного та кадрового забезпечення може призвести до невдач, викликати зневіру батьків і громадськості в доцільності спільного навчання дітей з різними освітніми можливостями та потребами [1].

В Україні окремі аспекти проблеми інклюзивного навчання досліджують Ю. Бистрова, Ю. Бойчук, В. Бондар, А. Колупаєва, В. Синьов, Н. Софій, М. Шеремет, В. Тарасун, О. Таранченко, А. Шевцов та ін. Більшість учених вказують на необхідність упровадження нових форм освіти, взаємодії шкільного та позашкільного освітнього середовища в інклюзивному навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями, які б сприяли інтеграції дітей з особливими освітніми потребами у суспільство. Науковці зазначають, що украй важливо створити не лише інклюзивне середовище у школі, але й інклюзивний освітній простір, який забезпечить високий рівень взаємодії дітей з різними освітніми та психофізичними можливостями й потребами у процесі групової діяльності та їх соціалізації, створить умови для надання комплексної психологічної, педагогічної, соціальної підтримки дітям з інтелектуальними порушеннями.

В. Сухомлинський доречно зауважував, що колектив може стати виховним середовищем тільки в тому разі, коли він створюється під час спілкування і спільної діяльності, яка дає кожному радість і насолоду, розвиває його інтереси і здібності, коли є освічений педагог, який любить дітей та створює «ситуацію успіху» для кожного учня [3], адже діяльність

дитини виступає провідним фактором розвитку її особистості. Однак джерелом розвитку особистості стає не тільки процес здійснення діяльності, але і її результат, пережитий особистістю як індивідуальне досягнення, як успіх. Говорячи про успіх, педагоги-дослідники (В. Ільїн, В. Коротов, І. Лернер, М. Махмутов, М. Скаткін, Г. Щукіна й ін.) мають на увазі не стільки удачу, скільки гарну результативність (або вражаючі результати) у досягненні намічених цілей і завдань, а також пов'язане із цим індивідуальне усвідомлення й суспільне визнання отриманого дитиною (або групою дітей) результату. Переживання, що супроводжують досягнення успіху, визначають морально-психологічне самопочуття дитини як з нормотиповим розвитком, так і з особливими освітніми потребами, обумовлюють темпи й спрямованість її саморозвитку, стимулюють соціальну активність особистості. Проте, через наявні у дітей з інтелектуальними порушеннями недоліки розумового розвитку, обмежені можливості до засвоєння знань та низьку пізнавальну активність, створити для них «ситуацію успіху» в навчальній діяльності в колективі дітей з нормотиповим розвитком вкрай складно. Саме тому діти з інтелектуальними порушеннями мають залучатися до різноманітних видів позашкільної групової освітньої діяльності в середовищі дітей, які мають подібне за типом та структурою інтелектуальне порушення. Це дасть можливість репрезентувати свої досягнення в різних видах діяльності та самореалізуватися (участь в оглядах художньої самодіяльності, виставках творчих і художніх виробів, спортивних змаганнях тощо), отже пережити дитиною ситуацію «зовнішнього» успіху.

Тож постає проблема розробки і впровадження в практику закладів загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням дітей з інтелектуальними порушеннями інноваційних форм взаємодії шкільного та позашкільного освітнього середовища, заснованих на моделі особистісно-орієнтованої освіти, спрямованих на формування в учнів з інтелектуальними порушеннями життєво необхідних компетентностей – соціальних, комунікативних, правових, громадянських та ін.

Закладу загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням шляхом підписання договору про співпрацю із закладом позашкільної освіти необхідно створити інклюзивний освітній простір – упорядковану структуру, яка характеризує всі процеси, форми, траєкторії руху і виражає відношення між об'єктами освітньої діяльності, забезпечуючи потреби дитини з інтелектуальними порушеннями у творчій самореалізації та інтелектуальний і фізичний розвиток, створює умови для соціального захисту та організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань та стану здоров'я дітей.

На базі закладу позашкільної освіти для дітей з інтелектуальними порушеннями важливо створювати окремі групи при гуртках, секціях, клубах, культурно-освітніх, спортивно-оздоровчих об'єднаннях. Відвідуючи ці групи, діти з інтелектуальними порушеннями можуть здобувати та поглиблювати знання, у них формуватимуться уміння та

навички, необхідні для подальшої професійно-трудової соціалізації та соціальної адаптації, адже індивідуальний навчальний план на таку дитину в умовах інклюзивного навчання не передбачає виділення додаткових годин для неї на проведення уроків праці та професійної підготовки учнів до подальшого самостійного життя.

Для дітей з інтелектуальними порушеннями доцільно організовувати гурткові, секційні заняття в закладах позашкільної освіти за такими напрямками:

1. еколого-натуралістичний, який передбачає формування знань, навичок в галузях сільського господарства: квітництво, лісництво, садівництво, бджільництво та ін., оволодіння учнями знаннями про навколишнє середовище;

2. художньо-естетичний, який забезпечує розвиток творчих здібностей та здобуття учнями практичних навичок, оволодіння знаннями в сфері вітчизняної культури та мистецтва;

3. туристсько-краєзнавчий, який спрямовується на залучення учнів до активної діяльності з вивчення історії рідного краю та довкілля;

4. фізкультурно-спортивний або спортивний, який забезпечує розвиток фізичних здібностей учнів, необхідні умови для повноцінного оздоровлення, загартування, змістовного відпочинку і дозвілля, занять фізичною культурою і спортом, набуття навичок здорового способу життя;

5. соціально-реабілітаційний, який забезпечує соціальне становлення та розвиток інтересів, здібностей, нахилів, потреб у самореалізації учнів, підготовку їх до активної професійної та громадської діяльності, організацію їх змістовного дозвілля та відпочинку.

Для дітей з інтелектуальними порушеннями на основі результатів феноменологічної психолого-медико-педагогічної оцінки розвитку визначаються «сильні» та «слабкі» сторони розвитку, схильності та здібності, обирається напрям позашкільної освіти, створюються відповідні групи в закладі. Ці секційні або гурткові групи працюють за власними освітніми програми, які розробляються на основі типових освітніх програм з урахуванням модально-специфічних закономірностей розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями.

Отже, заклад загальної середньої освіти та позашкільний навчальний заклад утворюють інклюзивний освітній простір для навчання, корекційного виховання та розвитку для дітей з інтелектуальними порушеннями, адже тільки цілеспрямований вплив на розвиток дитини сприяє набуттю нею практичного і життєвого досвіду, а отже – успішній соціалізації дитини в суспільстві.

Література

1. Бондар В. І. Інклюзивне навчання як соціально-педагогічний феномен. *Теорія й методологія освіти*. 2011. № 3 (березень). С. 10-14.

2. Про позашкільну освіту: Закон України від 22.06.2000 № 1841-III. Дата оновлення: 16.07.2019, основание - 2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>.

3. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям. Київ: Радянська школа, 1973. 287 с.